

Eetbaar groen op alle scholen

Het succes van een integrale aanpak

Eetbaar groen op alle scholen

Hoe leren we kinderen al op jonge leeftijd waar voedsel vandaan komt en wat gezond eten is?

De oplossing: moestuinieren en voedselbosjes introduceren op scholen én deze integreren in het schoolbeleid. Het initiatief van Jong Leren Eten, Provincie Limburg en IVN Natuureducatie blijkt in Limburg zeer succesvol: in anderhalf jaar hebben zo'n twintig basisscholen zich aangesloten. En we zijn nog niet klaar.

In een schooltuin kunnen alle kinderen tot bloei komen

Educatie over voedsel is hard nodig, als je kijkt naar hoe het met de gezondheid van Nederlandse kinderen is gesteld. Slechts 2% eet voldoende groenten en maar 5% voldoende fruit. Bovendien is er sprake van voedselvervreemding; veel kinderen weten niet waar voedsel vandaan komt of hoe het wordt geproduceerd.

Uit onderzoek van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap bleek in 2021 dat slechts één op de vijf leerkrachten met hun klas een schooltuin heeft. Dat terwijl de meeste leerkrachten aangeven dat ze graag aan de slag willen met voedseleducatie. Maar dat dat vaak niet lukt omdat de juiste ondersteuning mist. Het onderwerp schooltuinieren bleek dan ook bij slechts een kwart van de basisscholen in het onderwijsprogramma te zijn opgenomen. En dat is zonde. Want in schooltuinen komen kinderen tot bloei. Ze leren over zaaien en planten, het belang van bodemdieren en een gezonde grond. Maar ook hoe je van je zelf geoogste groenten en fruit een lekkere, gezonde maaltijd kookt. Kortom kinderen worden gezonder, leren om duurzame keuzes te maken en het is goed voor de natuur en het klimaat.

“Ze moeten weten waar hun eten vandaan komt”

Wiel Curfs en Margiet Bijvoet, oprichter en lid van scholenwerkgroep IVN Voerendaal

Wiel en Margriet zetten zich als vrijwilligers vanuit de IVN scholenwerkgroep in voor natuur-en voedseleducatie. De werkgroep bestaat inmiddels ruim 25 jaar. Wiel is nu bijna 87 jaar en gaat nog steeds met groep 5-6 op pad. Het geheim van goede natuureducatie? ‘Je moet aansluiten op hun eigen beleving. Dan raken ze echt geïnteresseerd.’

Scholen in de omgeving erg blij met de extra hulp. Zo ging één van de IVN’ers meel malen en pannenkoeken bakken met de klas. Waar komt meel vandaan, hoe wordt het gemaakt? Wiel: ‘Door zelf te doen en ervaren leren kinderen over het belang van gezond eten.’

Dit najaar hebben Wiel en Margriet samen met leerlingen en leerkrachten van de Sint Theresiaschool in Ransdaal een Voedselbos aangeplant. Margriet: ‘Het sluit mooi aan bij de leerdoelen van school: waar komt ons eten vandaan? Kinderen staan niet ver van de natuur af en hebben hele verhalen over wat er groeit.’ Na de plantdag volgt het afstemmen met de moestuincoach en de leerkracht voor een lesprogramma rondom het Voedselbos. ‘

‘Nog niet alle scholen gaan actief aan de slag met het thema voedseleducatie, maar deze school is erg enthousiast’, vertelt Wiel. ‘Iedere maand kijken we wat er te doen is en schakelen we de hulp van de leerlingen in. ‘Ik hoop dat de kinderen die verwondering voor natuur vasthouden.’

Moestuincoaches, ondersteuning voor de leerkracht

Goed nieuws voor het onderwijs. Er komt steeds meer ondersteuning. Sinds 2019 zijn er moestuincoaches, professionele zzp'ers die na een opleiding verzorgd door IVN Natuureducatie en VELT aan de slag gaan op scholen in de omgeving. "De moestuincoaches krijgen een opleiding en gaan daarna zelfstandig het veld in", vertelt Marieke Dekker, projectleider Schooltuinen en Educatieve Voedselbosjes Limburg bij IVN Natuureducatie. Zo zijn er de afgelopen jaren al tientallen scholen en kinderopvanglocaties samen met een Moestuincoach aan de slag gegaan.

“Buiten ontwikkelen kinderen andere talenten”

Simon Eurlings, moestuincoach

Simon Eurlings geeft sinds 2020 les als moestuincoach. Zijn rol is het ondersteunen van leerkrachten bij het schooltuinieren. Hij zet een basis neer waarmee de leerkracht verder kan.

‘Er zijn leerkrachten met groene vingers die er echt voor gaan. Anderen hebben meer handvatten nodig, inspiratie zoals bijvoorbeeld leskaarten.’ Simon helpt om voedseleducatie in te zetten zodat kinderen er echt iets van leren. Het is namelijk heel goed te combineren met de leerdoelen op school. ‘Je kunt in de schooltuin twee vliegen in één klap slaan. Ik laat zien hoe je dat doet.’

Wat Simon elke keer weer opvalt is het enthousiasme waarmee kinderen leren in de moestuin. ‘Ze werken met hun handen, worden vrolijk en leren op een andere manier. En daarna zijn ze weer fit om verder te rekenen in de klas.’ Hij ziet dat kinderen van nature leergierig zijn en graag onderzoeken. ‘Kinderen kunnen zich enorm goed verwonderen. Moestuinieren is een uitstekende tool om ze geïnteresseerd te maken in natuur, planten en beestjes.’

‘Courgette? Dat lusten we niet!’, riepen de leerlingen. ‘Maar in deze zit liefde’, vertelde Simon. En dus werd er geproefd. ‘Kinderen krijgen zo mee dat gezond eten belangrijk is.’

Het leukste moestuinmoment? ‘Toen er een reuzecourgette was gegroeid. De kinderen waren er compleet van in de ban!’

Van zaaien naar oogsten in Zuid-Limburg

De regio Zuid-Limburg heeft nog een extra impuls gekregen met het LEADER-project. IVN Natuureducatie, CNME en Stichting De Rollen zijn bezig om hier educatieve Voedselbosjes aan te leggen bij basisscholen en kinderopvanglocaties. Dat doen ze samen met kinderen, Jong Leren Eten, ouders, leerkrachten en vrijwilligers.

“Elk Voedselbosje wordt 30 m2 groot en heeft 30 soorten planten, struiken en bomen waarvan een deel of alles eetbaar is”, vertelt IVN-programmameider Marieke Wingens. “Aan de hand van educatiemateriaal gaan de kinderen zelf het voedsel planten, verzorgen, oogsten, bereiden en opeten. Veel kinderen weten niet waar hun voedsel vandaan komt. Ondertussen wordt overgewicht een steeds groter probleem. Met de Voedselbosjes dragen we bij aan oplossingen hiervoor.”

Gezondere toekomst voor Zuid-Limburg

Er zijn nu 19 Voedselbosjes aangeplant en er staan er nog 2 op de planning. Door de voedselproductie te brengen daar waar kinderen zijn, ervaren ze zelf hoe eten groeit en bloeit. Bovendien leveren Voedselbosjes alleen plantaardig voedsel, waardoor de jeugd kennismakt met een gezonde en duurzame manier van eten. Verder zorgt een Voedselbosje voor een groene speel- en leeromgeving, een betere bodemkwaliteit en wateropvang, meer biodiversiteit en minder hittestress. Zo dragen we bij aan een gezondere, duurzame toekomst voor Zuid-Limburg.

“We zijn veel bezig met het thema milieu. Met een eigen Voedselbos leeft het nog veel meer”

Milou Janssen, leerkracht groep 6

Milou is juf van groep 6 bij basisschool 't Kirkeveldsje in Schimmert. Dankzij een bijdrage vanuit het LEADER-project hebben ze samen met buurtbewoners en IVN'ers een eigen Voedselbosje kunnen aanplanten.

‘Bij het thematisch leren en ontwikkelen willen we de verbinding leggen met leren in de praktijk, niet alleen in de klas. Zo ben ik voor het thema Milieu op Aarde gaan samenwerken met Bo en Lisa, die bij hun woongemeenschap Op de Beez een Voedselbos wilden aanplanten. We dachten: Hoe leuk zou het zijn als de kinderen in hun eigen dorp een Voedselbosje kunnen hebben? Zo kwamen we uit bij de subsidie van IVN.’

Ook in de andere klassen komt het thema Milieu jaarlijks wel terug. Daarbij komen vragen aan bod als ‘hoe zorgen we goed voor onze aarde?’. Milou: ‘Toen ik het deelde met mijn team waren ze allemaal super enthousiast. Zo’n Voedselbosje kost redelijk veel tijd in onderhoud. Onze visie is: het moet er niet nog bijkomen. Daarom is het zo mooi dat het is verweven in een thema en dat we het samen kunnen doen met buurtbewoners en vrijwilligers.’

Ook de leerlingen zijn enthousiast. ‘Ze hadden al heel veel geleerd over natuur, biodiversiteit en plantjes.’ Vanaf het moment dat juf ze vertelde over het Voedselbos, verheugden ze zich op de plantdag. ‘Het was echt een topdag. Ondanks dat het wat kouder was zag ik alleen maar hele blijde koppies. En nu leeft het nog meer.’ geeft Milou aan.

Draagvlak

De kracht van het programma is de combinatie van provinciale partners zoals Provincie Limburg en Jong Leren Eten met lokale partners zoals gemeenten, JOGG en scholen zelf. Marjolein Lommen, Jong Leren Eten-makelaar voedingseducatie: "We zien dat in de regio Zuid-Limburg schooltuinieren steeds vaker een vaste plek in het onderwijs en lokaal beleid krijgt. Mijn droom is dat we volgend jaar in nog meer regio's en provincies deze aanpak kunnen doorvoeren."

Doe mee!

Jong Leren Eten helpt scholen, ondersteuners, gemeenten en andere partners de weg te vinden naar de realisatie of ondersteuning van een moestuin en/of voedselbos bij school. De rol van de gemeente of JOGG-regisseur bij het mogelijk maken van eetbaar groen bij een basisschool varieert. Vaak maakt en houdt de gemeente de grond beschikbaar en wordt er een financiële bijdrage verstrekt voor het organiseren en coördineren. Ook in de komende jaren wil Jong Leren Eten samen met lokale partners investeren in eetbaar groen bij scholen.

Interesse? Neem contact op met:

Marjolein Lommen

Jong Leren Eten Makelaar Limburg
m.lommen@ivn.nl

Daniek Bosch

Regioaanjager Schooltuinieren
d.bosch@ivn.nl

Jong Leren Eten

Jong Leren Eten streeft ernaar dat kinderen en jongeren weer leren wat gezonde, eerlijke én duurzame voedingskeuzes zijn. Jong Leren Eten Limburg wordt uitgevoerd door IVN Natuureducatie en GGD.

www.jonglereneten.nl/provincie/limburg

IVN Limburg
Kapellerpoort 1
6041 HZ Roermond
0475 386 460
[limburg@ivn.nl](mailto: limburg@ivn.nl)
ivn.nl

Bank NL36ABNA0249086697
RSIN 813950326
KVK 34147938